

INFORMATOR DLA OSÓB PRZYSTĘPUJĄCYCH DO EGZAMINU CERTYFIKACYJNEGO NA SPECJALISTĘ PSYCHOTERAPII UZALEŻNIEŃ LUB INSTRUKTORA TERAPII UZALEŻNIEŃ

PARPA we współpracy z członkami komisji egzaminacyjnych powołanych przez Dyrektora PARPA przygotowała informator, który pomoże Państwu w przygotowywaniu się do uzyskania certyfikatu specjalisty psychoterapii uzależnień lub instruktora terapii uzależnień.

WARUNKI WSTĘPNE PRZYSTĄPIENIA DO EGZAMINU

- O certyfikat **specjalisty psychoterapii uzależnień** mogą ubiegać się osoby, które ukończyły wszystkie etapy *Programu szkolenia w zakresie specjalisty psychoterapii uzależnień* oraz posiadają tytuł zawodowy lekarza, tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa lub tytuł zawodowy magistra uzyskany po studiach na kierunkach: psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, socjologia, resocjalizacja, nauki o rodzinie, teologia lub filozofia.
- O certyfikat **instruktora terapii uzależnień** mogą ubiegać się osoby, które ukończyły wszystkie etapy *Programu szkolenia w zakresie instruktora terapii uzależnień* oraz posiadają wykształcenie co najmniej średnie.
- Do egzaminu mogą również przystąpić osoby, które przed dniem 1 lipca 2012 r. uczestniczyły w programie szkolenia na podstawie wcześniejszych przepisów.

Podstawa prawna: Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 25 czerwca 2012 r. w sprawie organizacji, kwalifikacji personelu, sposobu funkcjonowania i rodzajów podmiotów leczniczych wykonujących świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne w sprawowaniu opieki nad uzależnionymi od alkoholu oraz sposobu współdziałania w tym zakresie z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi - Dz.U. poz. 734 w zw. z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 15 grudnia 2018 r. w sprawie funkcjonowania podmiotów leczniczych sprawujących opiekę nad uzależnionymi od alkoholu (Dz. U. z 2018 r. poz. 2410)

TERMINY SESJI EGZAMINACYJNYCH W ROKU 2021

Sesja wiosenna:

1. Termin nadsyłania prac egzaminacyjnych: 10 lutego 2021 roku
2. Termin posiedzenia Komisji Egzaminacyjnych: 16 marca 2021 roku
3. Termin egzaminu ustnego: 12-13-14-15 kwietnia 2021 roku

Sesja zimowa:

1. Termin nadsyłania prac egzaminacyjnych: 09 września 2021 roku
2. Termin posiedzenia Komisji Egzaminacyjnych: 12 października 2021 roku
3. Termin egzaminu ustnego: 15-16-17-18 listopada 2021 roku

Przy zgłoszeniu przystąpienia do egzaminu liczy się data wpływu dokumentów (a nie data stempla pocztowego). Powyżej podane terminy nadsyłania zgłoszeń o przystąpienie do egzaminu oznaczają ostatni dzień, w którym dokumenty zgłoszeniowe wraz z pracami powinny zostać zarejestrowane w siedzibie PARPA.

Dokumenty wraz z pracami można składać za pośrednictwem poczty tradycyjnej, kurierskiej lub osobiście w sekretariacie PARPA w godzinach 8:30-15:00, pod adresem:

Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
Al. Jerozolimskie 155, 02-326 Warszawa

Prosimy nie przysyłać zgłoszeń pocztą elektroniczną, gdyż nie będą one rejestrowane.

W związku ze zmienną sytuacją epidemiczną jaka ma miejsce w ostatnim czasie, Dyrektor PARPA może podjąć decyzję o organizacji części lub całości egzaminu w trybie online. Wszelkie bieżące informacje dotyczące organizacji egzaminu są przesyłane na wskazane przy zgłoszeniu adresy poczty elektronicznej, publikowane na stronie PARPA w dziale „Aktualności”, a także dostępne telefonicznie pod numerem 022 25-06-338.

ZGŁOSZENIE DO EGZAMINU

Zgłoszenie przystąpienia do egzaminu obejmuje:

- Wniosek zgłoszeniowy o przystąpienie do egzaminu (wzór wniosku znajduje się na stronie PARPA www.parpa.pl w zakładce *Certyfikacja terapeutów – Wzory dokumentów*). **Niezbędne jest wypełnienie czytelnie rubryki zawierającej adres poczty elektronicznej**, na który PARPA prześle indywidualny kod identyfikacyjny danej osoby przyznany na potrzeby przeprowadzenia danego egzaminu certyfikacyjnego. Prosimy o uważność i sprawdzanie wszystkich folderów poczty elektronicznej (łącznie z folderem „Spam”). Kwalifikacja wiadomości w poczcie do poszczególnych folderów zależy od dostawcy Państwa poczty i jest niezależna od PARPA.
- Dwie prace pisemne w przypadku kandydatów na specjalistów lub jedną pracę pisemną w przypadku kandydatów na instruktorów, w wersji papierowej, w jednym egzemplarzu; prace mają być zbindowane lub spięte w sposób trwały (nie w postaci luźnych kartek),
- Prace/ę egzaminacyjne/ą w wersji elektronicznej, w formacie tekstowym (pliki w jednym z następujących rozszerzeń: .doc, .docx, .odt, .txt, .pdf), nagrane/ą na jednej płycie CD, w przypadku specjalistów obie prace powinny znajdować się na jednej zbiorczej płycie),
- Oświadczenie kandydata na specjalistę psychoterapii uzależnień lub instruktora terapii uzależnień (wzór oświadczenia znajduje się na stronie PARPA www.parpa.pl w zakładce *Certyfikacja terapeutów – Wzory dokumentów*). Oświadczenie należy dołączyć do opisu pracy z osobą uzależnioną na samym początku, **przed stroną tytułową** pracy.
- Potwierdzone za zgodność z oryginałem kopie dokumentów poświadczających wykształcenie, zmianę nazwiska (jeśli dotyczy), ukończenie poszczególnych etapów *Programu szkolenia* (uwaga: zaświadczenie o ukończeniu superwizji ważne jest od 2013 roku tylko razem z rekomendacją, czyli częścią opisową umiejętności superwizanta). Jeśli ktoś uczestniczy obecnie w superwizji indywidualnej (poza procesem szkoleniowym PARPA), może dodatkowo dołączyć również zaświadczenie jej dotyczące – ale nie jest to wymagane. Powyższe dokumenty należy przesłać tylko jeśli nie zostały one wcześniej przekazane do PARPA. Poświadczenia za zgodność z oryginałem może dokonać notariusz, pracodawca lub ewentualnie sama osoba

zainteresowana poprzez umieszczenie na kopii adnotacji „Poświadczam za zgodność z oryginałem”, daty i wyraźnego podpisu.

- Kandydaci przystępujący do egzaminu nie muszą posiadać ważnego statusu osoby uczestniczącej w programie szkolenia w zakresie specjalisty psychoterapii uzależnień lub instruktora terapii uzależnień.

W przypadku pytań zapraszamy do kontaktu pod numerem telefonu: 22 25-06-338.

UWAGA: Każda składana praca egzaminacyjna zostanie poddana analizie komputerowej w oparciu o program antyplagiatowy. Program określi procentowo, jaką część badanej pracy stanowią fragmenty tekstów odnalezione w przeszukiwanych zasobach oraz jaką część badanej pracy stanowią cytaty. Prace ocenione jako plagiat (powyżej 30% zgodności z innymi) nie zostaną dopuszczone do egzaminu. W podobny sposób będą odrzucane prace, w których występują duże fragmenty zapożyczone z innych prac tego samego autora (autoplgiat). Praca powinna spełniać kryteria poprawności językowej.

PRACE EGZAMINACYJNE

Wymagania formalne dla prac wszystkich kandydatów: maszynopis w formacie A4, marginesy po obu częściach strony 2,5 cm, czcionka Times New Roman (lub podobna) 12 pt, odstęp 1,5; całość jednej pracy maksymalnie do 35 stron. Maszynopis powinien być spięty w sposób trwały.

Terapia osób uzależnionych i współuzależnionych może być prowadzona jedynie w podmiotach leczniczych wykonujących świadczenia stacjonarne i całodobowe oraz ambulatoryjne sprawujących opiekę nad uzależnionymi od alkoholu lub w ramach oddziałów terapeutycznych jednostek penitencjarnych.

Zgodnie z regulaminem przeprowadzania egzaminu certyfikacyjnego każda praca (zarówno dotycząca pacjentów uzależnionych jak i współuzależnionych) powinna zawierać opis terapii rozpoczętej w okresie nie dłuższym niż 5 lat, licząc od daty egzaminu, do którego przystępuje osoba egzaminowana.

OSOBY UBIEGAJĄCE SIĘ O TYTUŁ SPECJALISTY PSYCHOTERAPII UZALEŻNIEŃ powinny przedstawić dwie prace:

1. Opis przypadku, strategii pracy terapeutycznej i opis przebiegu terapii z dorosłą osobą uzależnioną w pogłębionym etapie terapii, tj. po ukończeniu podstawowego etapu terapii uzależnienia. Czas terapii powinien obejmować minimalnie 6 miesięcy (minimum 24 sesje indywidualne i/lub grupowe). Kandydat może, ale nie musi, prowadzić pacjenta na podstawowym etapie terapii, musi mieć natomiast dokładne rozeznanie w tym, co się działo z pacjentem w trakcie podstawowego etapu terapii i na tej podstawie, po przeprowadzeniu diagnozy problemowej, ustalać kierunki swojej pracy z pacjentem.

Pacjent kwalifikowany do terapii pogłębionej powinien przynajmniej:

- akceptować swoje uzależnienie, jako zaburzenie/chorobę,
- umiejętnie radzić sobie z głodem alkoholowym i mechanizmami uzależnienia tak, by utrzymywać abstynencję co najmniej przez sześć miesięcy,

- posiadać wewnętrzną (opartą na świadomości uzależnienia) motywację do kontynuowania terapii.

Zasadnicze cele terapii pogłębionej obejmują:

- Wzmacnianie i rozwijanie wewnętrznej motywacji do kontynuowania terapii,
- Rozpoczęcie pracy nad problemami intrapsychicznymi i interpersonalnymi, które podtrzymują lub mogą aktywizować nałogowe funkcjonowanie w różnych sferach życia,
- Przepracowanie wpływu psychologicznych mechanizmów uzależnienia na problemy emocjonalne i interpersonalne pacjenta,
- Umiejętne nawiązywanie, rozwijanie i kończenie relacji terapeutycznej, rozumianej jako główny czynnik wpływający na efekty terapii.

Terapia na etapie pogłębionym może być prowadzona w formie sesji indywidualnych (terapią nazywamy kontakt z pacjentem nie rzadszy niż 1 raz w tygodniu) lub podczas sesji grupowych, jako praca na tle grupy (konieczne jest wówczas prowadzenie tej grupy przez kandydata). Mogą być też formy mieszane (o ile kandydat prowadził obie te formy) – łącznie minimum 24 sesje w czasie nie krótszym niż 6 miesięcy.

2. Opis przypadku, strategii pracy terapeutycznej i opis przebiegu terapii z dorosłą osobą współuzależnioną, powinien obejmować minimalnie 6 miesięcy pracy terapeutycznej, minimum 24 sesje indywidualne i/lub grupowe. Praca terapeutyczna powinna być prowadzona i opisana od przyjęcia pacjenta do placówki lub rozpoczęcia jej prowadzenia. Terapia może być prowadzona w formie sesji indywidualnych (nie rzadziej niż 1 raz w tygodniu) i/lub grupowych (grupy wówczas prowadzone są przez kandydata). Opis pracy z pacjentem współuzależnionym nie musi dotyczyć pogłębionej fazy terapii.

Obie prace egzaminacyjna kandydata na specjalistę psychoterapii uzależnień powinny zawierać:

Część I: Przedstawienie przypadku (do 15 stron)

A. Opis przypadku:

- okoliczności zgłoszenia się do placówki i opis motywacji do leczenia
- przy opisie osoby uzależnionej, diagnoza nozologiczna z opisem objawów, w tym współwystępujących zaburzeń psychicznych i zachowania
- przy opisie osoby współuzależnionej, diagnoza syndromu współuzależnienia wg wybranej koncepcji, spójnej z prowadzoną terapią; w opisie należy również uwzględnić współwystępujące zaburzenia psychiczne,
- opis dotychczasowego leczenia
- dane życiorysowe (rodzina generacyjna, rodzina obecna, rozwój szkolno-zawodowy, stan zdrowia, życie seksualne, duchowe, zainteresowania i in.)
- opis psychologicznego funkcjonowania pacjenta w ważnych sferach życia, uwzględniający wpływ psychologicznych mechanizmów uzależnienia i innych dezadaptacyjnych mechanizmów podtrzymujących zaburzenie

W opisie należy skoncentrować się przede wszystkim na funkcjonowaniu pacjenta, uwzględniając wpływ alkoholu i uzależnienia na utrwalenie, zmianę i specyficzne funkcjonowanie psychiki (dotyczy osoby uzależnionej), potencjalne zagrożenia dla procesu psychoterapeutycznego oraz zasoby pacjenta i źródła wsparcia.

W przypadku osoby współuzależnionej należy skoncentrować się na destrukcji wpływającej z życia z osoba uzależnioną.

- krótki opis efektów dotychczasowej terapii w etapie podstawowym:
 - czas trwania terapii i sposób jej prowadzenia (ambulatorium, oddział stacjonarny, oddział dzienny i inne),
 - efekty osiągnięte przez pacjenta w zakresie podstawowych tematów będących przedmiotem terapii w etapie podstawowym
- lista problemów pacjenta wynikająca z tego opisu oraz całościowego rozumienia funkcjonowania pacjenta wraz z hipotezami dotyczącymi źródeł problemów i wnioskami do prowadzenia terapii w etapie pogłębionym.

Część II: Przedstawienie pracy terapeutycznej (do 20 stron)

B. Opis strategii pracy terapeutycznej (kierunki i kroki pracy nad problemami):

- ustalenie celów terapeutycznych dla pracy nad wybranymi problemami.
- Przy pracy z osobą współuzależnioną kandydat powinien wybrać te problemy, które wynikają ze współuzależnienia lub wzmacniają współuzależnienie,
- ustalenie kolejności pracy nad poszczególnymi problemami,
- wybrane metody pracy do każdego problemu (terapia grupowa, indywidualna, trening, OPT (nie jest obowiązkowo wymagany), kroki przy pomocy których, terapeuta chce stworzyć warunki do przepracowania problemu.

C. Opis pracy terapeutycznej trwającej co najmniej 6 miesięcy (minimum 24 sesje), po zakończonym przez pacjenta podstawowym etapie terapii uzależnienia, wg przedstawionej strategii. Opis powinien zawierać:

- przebieg prowadzonej (odbytej) terapii z uwzględnieniem zaplanowanej strategii (ewentualnych zmian czy modyfikacji, niepowodzeń),
- opis czynności/interwencji, jakich dokonywał terapeuta (analiza własnej pracy terapeuty: jakie stosował interwencje, jak rozumiał pacjenta, jak dostosowywał swoje oddziaływania do zmian zachodzących w pacjencie),
- opis efektów terapii lub rediagnozę podsumowującą,
- kierunki dalszej pracy,
- w przypadku zakończonych procesów terapii, opis procesu kończenia terapii oraz opis efektów zakończonej terapii; w przypadku trwającej terapii komentarz na ten temat; w przypadku przerwanej terapii konieczne jest odniesienie się do rozumienia przyczyn przerwania terapii.

D. Opis relacji terapeutycznej:

- stosunek emocjonalny terapeuty do pacjenta,
- stosunek pacjenta do terapeuty przejawiający się w specyficznych zachowaniach,
- rozwój relacji w miarę trwania terapii,
- charakter relacji terapeutycznej.

Część C i D w oparciu o część B pracy, są przede wszystkim przedmiotem obrony, więc powinny być najobszerniejsze i wyczerpujące. Prace opisujące te elementy w sposób szcątkowy lub ich pozbawione, mogą być decyzją komisji egzaminacyjnej nie dopuszczone do egzaminu.

OSOBY UBIEGAJĄCE SIĘ O TYTUŁ INSTRUKTORA TERAPII UZALEŻNIEŃ powinny opracować opis przypadku dorosłej osoby uzależnionej, jej osobisty plan terapii oraz przebieg terapii w etapie podstawowym. Czas terapii powinien obejmować minimalnie 12 sesji indywidualnych w czasie co najmniej 3 miesięcy.

Praca egzaminacyjna kandydata na instruktora terapii uzależnień powinna zawierać:

Część I: Przedstawienie przypadku (do 15 stron)

A. Opis przypadku:

- diagnozę nozologiczną z opisem objawów (potwierdzoną przez specjalistę lub lekarza psychiatrę),
- opis dotychczasowego leczenia i poziomu aktualnej motywacji do leczenia,
- opis stanu zdrowia somatycznego i psychicznego (na podstawie konsultacji lekarskiej, psychiatrycznej i psychologicznej),
- dane życiorysowe (rodzina generacyjna, rodzina obecna, rozwój szkolno-zawodowy, stan zdrowia, życie seksualne, duchowe, zainteresowania i in.)

W opisie należy skoncentrować się przede wszystkim na funkcjonowaniu pacjenta uwzględniając wpływ alkoholu, potencjalne zagrożenia dla terapii oraz ewentualne zasoby pacjenta i źródła wsparcia.

B. Ogólny opis planu terapii, w jakiej pacjent będzie brał/bierze udział w danej placówce.

Część II: Przedstawienie pracy terapeutycznej (do 20 stron).

C. Osobisty plan terapii:

- lista problemów, która powinna wynikać z analizy opisu przypadku, rozmów dotyczących diagnozy problemowej oraz obserwacji pacjenta,
- wybór problemów do OPT z powyższej listy,
- uzasadnienie powyższego wyboru (z czego wynikał taki wybór, kolejność pracy nad problemami),
- osobisty plan terapii dla 4-5 problemów.

D. Opis realizacji OPT:

- sprawozdanie z realizacji OPT przez pacjenta z uwzględnieniem interwencji terapeuty (reakcji terapeuty na realizowane zadania),
- modyfikacje planu terapii i OPT (jeśli takie wystąpiły),
- opis zmian w funkcjonowaniu pacjenta w czasie realizacji OPT,
- efekty zrealizowania OPT i planu terapii w podstawowym etapie terapii uzależnienia,
- kierunki dalszej pracy.

E. Opis relacji terapeutycznej:

- stosunek emocjonalny terapeuty do pacjenta,
- stosunek pacjenta do terapeuty przejawiający się w specyficznych zachowaniach,
- rozwój relacji w miarę trwania terapii,

- charakter relacji terapeutycznej.

Część D i E w oparciu o część C pracy są przede wszystkim przedmiotem obrony, więc powinny być najobszerniejsze i wyczerpujące. Prace opisujące te elementy w sposób szczątkowy lub ich pozbawione, mogą być, decyzją komisji egzaminacyjnej niedopuszczone do egzaminu.

PRZEBIEG EGZAMINU

Etap pierwszy - dopuszczenie przesłanej pracy do obrony

Przesłane przez kandydatów prace pisemne są przekazywane wyznaczonym przez PARPA recenzentom, którzy oceniają je i decydują, czy prace spełniają opisane w informatorze kryteria dopuszczenia kandydata do egzaminu. Jeżeli praca budzi wątpliwości recenzenta zostaje przekazana dodatkowo do oceny dwóm innym recenzentom. O dopuszczeniu lub niedopuszczeniu kandydata do egzaminu decydują wszyscy powołani przez Dyrektora PARPA egzaminatorzy (12 osób) na wspólnym posiedzeniu komisji egzaminacyjnych.

W sytuacji niedopuszczenia do egzaminu kandydat jest informowany o tym fakcie pisemnie z podaniem uzasadnienia decyzji. W sytuacji dopuszczenia kandydat otrzymuje (w formie elektronicznej lub papierowej) pisemne zaproszenie na egzamin zawierające szczegółowe informacje na temat organizacji egzaminu.

Etap drugi – egzamin pisemny

Jeśli część pisemna egzaminu certyfikacyjnego przeprowadzana jest bezpośrednio, to dla każdej osoby zdającej oznacza ona pisemny sprawdzian wiedzy w godzinach porannych, którego wyniki są ogłaszane zaraz po sprawdzeniu poprzez wywieszenie listy z kodami identyfikacyjnymi. Przystępujący powinni mieć przy sobie dokument tożsamości ze zdjęciem. Osoby, które nie zdały egzaminu pisemnego nie są dopuszczone do egzaminu ustnego. Osoby, które zdały egzamin pisemny przystępują w tym samym dniu do egzaminu ustnego - obrony przygotowanej przez siebie prac/y pisemnych/ej.

Jeśli część pisemna egzaminu certyfikacyjnego przeprowadzana jest w formie online, to ma ona miejsce około dziesięciu dni przed obroną pracy, a wyniki otrzymują Państwo w ciągu 2 godzin po wykonaniu testu na podany przez siebie adres email. Osoby, które nie zdały egzaminu pisemnego nie są dopuszczone do egzaminu ustnego. Osoby, które zdały egzamin pisemny przystępują w wyznaczonym dniu do egzaminu ustnego - obrony przygotowanej przez siebie prac/y pisemnych/ej.

Sprawdzian pisemny ma formę testu jednokrotnego wyboru, co oznacza, że wyłącznie jedna z czterech odpowiedzi jest w pełni poprawna.

Na stronie internetowej PARPA www.parpa.pl w zakładce *Certyfikacja terapeutów – Pytania egzaminacyjne* znajduje się pula pytań testowych, z której zostaną wybrane pytania do egzaminu.

Warunkiem przystąpienia do etapu trzeciego jest zaliczenie pisemnej części egzaminu.

Etap trzeci - egzamin ustny

Obrona pracy egzaminacyjnej w danej sesji może zostać zorganizowana w trybie bezpośrednim, jak również w trybie online. Do tej części przystępują jedynie osoby, które zaliczyły część pisemną (test wiedzy). Przystępujący do części ustnej egzaminu powinni mieć przy sobie dokument tożsamości ze zdjęciem – w zależności od okoliczności okazują go komisji bezpośrednio, lub do kamery w ten sposób, aby na dokumencie widoczne było jedynie imię i nazwisko oraz zdjęcie.

Część ustna egzaminu polega na prezentacji i wyjaśnieniu komisji egzaminacyjnej postępowania diagnostycznego i terapeutycznego wobec opisanego pacjenta z uwzględnieniem programu leczenia obowiązującego w placówce, w której był leczony. Po rozmowie z kandydatem następuje krótka narada komisji we własnym gronie, a następnie przekazanie kandydatowi decyzji o wyniku egzaminu.

Komisje egzaminacyjne podejmują niezależne decyzje dotyczące przeprowadzonych obron prac certyfikacyjnych, dlatego też w tej sprawie nie przewiduje się trybu odwoławczego.

Certyfikaty potwierdzające uprawnienia są przekazywane danej osobie bezpośrednio przez komisję po obronie pracy, a jeśli część ustna zorganizowana jest w trybie online, to przesyłane są one pocztą po egzaminie na podany przy zgłoszeniu adres korespondencyjny.

LITERATURA PODSTAWOWA:

I. PSYCHOTERAPIA UZALEŻNIENIA I WSPÓLUZALEŻNIENIA:

1. Beck A. T., Wright F., Newman C., Liese B.: **Terapia poznawcza uzależnień**. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007
2. Bętkowska-Korpała B. **Osobowościowe uwarunkowania procesu zdrowienia u osób uzależnionych od alkoholu**. Rozdz. 1,2. Medycyna Praktyczna, Kraków, 2013
3. Bętkowska-Korpała B. (red.): **Uzależnienia w praktyce klinicznej – zagadnienia diagnostyczne**. Parpamedia, Warszawa 2008
4. Chodkiewicz J.: **Odbić się od dna? Rola jakości życia w przebiegu i efektach terapii osób uzależnionych od alkoholu**. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012 – rozdz. 1, 2 , 3
5. Chodkiewicz J., Gąsior K. (red.): **„Wybrane zagadnienia psychologii alkoholizmu”**. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013
6. Cierpiałkowska, L., Ziarko, M.: **Psychologia uzależnień – alkoholizm**. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa, 2010
7. Connors G.J., DiClemente C.C., Marden Velasquez M., Donovan D.M.: **Etapy zmiany w terapii uzależnień. Wybór i planowanie interwencji**. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2015
8. Erikson C.K., **Nauka o uzależnieniach. Od neurobiologii do skutecznych metod leczenia**. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2010
9. Gąsior K.: **Funkcjonowanie noo-psychospołeczne i problemy psychiczne Dorosłych Dzieci Alkoholików**. Rozdz. 1,2,3. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2012
10. Gossop M.: **Nawroty w uzależnieniach**. Wydawnictwo PARPA, Warszawa 1997
11. Herman J. L.: **Przemoc - uraz psychiczny i powrót do równowagi**. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004
12. **Klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10**. Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne „Vesalius”, IPiN, Kraków – Warszawa - 1997
13. Margasiński A.: **Rodzina alkoholowa z uzależnionym w leczeniu**. Wydawnictwo Impuls 2011, rozdział 5 i 6
14. Mellibruda J.: **Przeciwdziałanie przemocy domowej**, IPZ, Warszawa 2009
15. Mellibruda J., Sobolewska-Mellibruda Z.: **Integracyjna psychoterapia uzależnień - teoria i praktyka**. IPZ, Warszawa 2006
16. Miller P.M. (red.): **„Terapia uzależnień. Metody oparte na dowodach naukowych”**. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013
17. Miller W.R.: **Wzmacnianie motywacji do zmiany w terapii nadużywania substancji**. Parpamedia, Warszawa 2009
18. Miller W.R., Munoz R.F.: **Picie kontrolowane**. Wydawnictwo Edukacyjne PARPA, Warszawa 2006
19. Miller W.R., Forcehimes A.A., Zweben A.: **Terapia uzależnień. Podręcznik dla profesjonalistów**. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014
20. Miller W.R., Rollnick S.: **Dialog motywujący. Jak pomóc ludziom w zmianie**. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2014
21. Poprawa R. (2015). **Skazani na problemy. W poszukiwaniu osobowościowych uwarunkowań angażowania się mężczyzn w picie alkoholu**. Rozdz. 1,2,3,4. Wydawnictwo Naukowe Scholar.
22. Sobolewska-Mellibruda Z. **„Współuzależnienie - koncepcja i psychoterapia”**. Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia nr 4/2008, 5/2008 oraz 6/2008 (do pobrania ze strony www.tuiw.pl)

23. Sobolewska-Mellibruda Z.: „**Psychoterapia Dorosłych Dzieci Alkoholików.**” IPZ, Warszawa 2011
24. **Standardy form pomocy psychologicznej dla różnych grup dorosłych dzieci alkoholików oraz kwalifikacji osób im pomagających.** Oprac. Zespół Ekspertów PARPA ds. Pomagania Osobom z Syndromem DDA, 2008 r., źródło: www.parpa.pl
25. **Uzależnienia: badania podstawowe; Nawroty; Picie kontrolowane.** Alkoholizm i Narkomania, (numer specjalny), 2009, t. 22.
26. **Pomoc rodzinie z problemem uzależnienia, terapia par, problematyka współuzależnienia.** Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia, Numer specjalny 2015: <http://tuiw.pl/index.php/specjalne>

II. PSYCHOPATOLOGIA:

1. Carson R.C., Butcher J.N., Mineka S.: **Psychologia zaburzeń.** Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2003
2. Cierpiałkowska L.: **Psychopatologia.** Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2007
3. Seligman M., Walker E. F., Rosenhan D. L.: **Psychopatologia.** Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań 2006.
4. **Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia** Wydanie Specjalne 2007 *(do pobrania ze strony www.tuiw.pl)*

III. ASPEKTY MEDYCZNE:

1. Bieńkowski P., Habrat B., Jarema M., Mierzejewski P., Samochowiec J., Wojnar M., Rybakowski J.: „**Długoterminowa farmakoterapia wspierająca utrzymywanie abstynencji lub zmniejszająca spożycie alkoholu u osób uzależnionych od alkoholu. Zalecenia Sekcji Farmakoterapii Polskiego Towarzystwa Badań nad Uzależnieniami (PTBU) i Sekcji Psychofarmakologii Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego (PTP).**” Farmakoterapia w Psychiatrii i Neurologii, 2013, Nr 3–4, s. 133–139.
2. Habrat B. **Szkody zdrowotne spowodowane alkoholem.** Wydawnictwo Springer PWN, Warszawa 1996
3. Lis K.: „**Wpływ spożywania alkoholu etylowego na wyniki badań laboratoryjnych.**” W: Alkoholizm i Narkomania, 2009, t. 22 nr 1.
4. Wojnar M. (red.) **Medyczne aspekty uzależnienia od alkoholu.** PARPA, Warszawa 2017
5. Woronowicz B. **Uzależnienia. Geneza, terapia, powrót do zdrowia.** Parpamedia, 2009

LITERATURA ZALECANA:

1. Baumeister R.F., Heatherton T.F., Tice D.M.: **Utrata kontroli. Jak i dlaczego tracimy zdolność samoregulacji.** PARPA, Warszawa 2000
2. Bętkowska-Korpała B., Gąsior K., Maciek-Haściło B., Ryniak J. **Krótkoterminowa terapia par. Proces zdrowienia w uzależnieniu.** PARPA, Warszawa 2016
3. Bętkowska-Korpała B., Ryniak J.: „**Współuzależnienie jako zaburzenie adaptacji**”. Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia nr 6/2008
4. Cierpiałkowska L., Grzegorzewska I.: **Dzieci alkoholików w perspektywie rozwojowej i klinicznej.** Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2016

5. Chodkiewicz J.: „**Głód alkoholu – konceptualizacja, wybrane modele i metody pomiaru.**” *Alkoholizm i Narkomania*, 2014, 27: 265-272.
6. Chodkiewicz J., Ziółkowski M., Czarncki D., Gąsior K., Juczyński A., Biedrzycka A., Nowakowska-Domagała K.: „**Głód alkoholu i jego determinanty. Doniesienie wstępne.**” *Polskie Forum Psychologiczne*, 2015, 20(4): 467-483.
7. Corey M. S., Corey G.: **Grupy - metody grupowej pomocy psychologicznej.** IPZ, Warszawa 2002
8. Czabała Cz.: **Czynniki leczące w psychoterapii.** Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2006
9. Daley D.C., Moss H., Campbell F.: **Podwójne zaburzenia.** IPZ, Warszawa 1995
10. Derwich-Nowak A. **Patologiczny hazard. Poradnik dla osób grających niebezpiecznie, zagrożonych schorzeniem, ich rodzin oraz terapeutów.** Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010
11. Dąbrowska K.: **Leczenie odwykowe niepełnoletnich.** *Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia* nr 3/2008
12. Dąbrowska K.: **Odwyk z przymusu.** *Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia* nr 6/2007
13. Dąbrowska K.: **Zakres tajemnicy zawodowej terapeutów uzależnień.** *Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia* nr 1, 2/2007
14. Dąbrowska K., Łukowska K.: **Zadania i kompetencje gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.** Wydawnictwo Edukacyjne Remedium
15. Dragan M.: **Problemowe picie alkoholu przez młode kobiety.** Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2016
16. Feltham C., Horton J.: **Psychoterapia i poradnictwo.** T. 1 i 2. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2013
17. Gelso C., Hayes J.: **Relacja terapeutyczna.** Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004
18. Goldstein A.P., McGinnis E.: **Skillstreaming. Kształtowanie młodego człowieka, Nowe strategie i perspektywy nauczania zachowań prospołecznych.** Karan, Warszawa 2001
19. Grzesiuk L. (red.): **Psychoterapia. Szkoły, zjawiska, techniki i specyficzne problemy.** PWN, Warszawa 1995
20. Habrat B.: **Typologia alkoholizmu - nowsze badania, doświadczenia europejskie.** W: *Alkohol a Zdrowie – Typologia alkoholizmu.* PARPA, Warszawa 2000
21. Habrat B., Waldman W., Sein Anand J.: „**Postępowanie w alkoholowych zespołach abstynencyjnych.**” *Przegląd Lekarski*, 2012, 69(8): s. 470-476.
22. Iwanicka K., Olajossy M.: „**Koncepcje tzw. głodu alkoholu.**” *Psychiatria Polska*, 2015, 49(2): 295-304.
23. Jabłoński P., Bukowska B., Czabała J. Cz. (red.), **Uzależnienie od narkotyków. Podręcznik dla terapeutów.** Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, Warszawa 2012
24. James R., Gilliland B.: **Strategie interwencji kryzysowej.** Wydawnictwo Edukacyjne PARPA, Warszawa 2005
25. Jones C., Shillito-Clarke C., Syme G., Hill D., Casemore R., Murdin L.: **Co wolno, a czego nie wolno terapeutom.** Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2005
26. Kaczmarczyk I.: **Wspólnota Anonimowych Alkoholików w Polsce.** ENETEIA Wydawnictwo Psychologii i Kultury, Warszawa 2008
27. Klingemann J.: **Horyzonty zmiany zachowania nałogowego w Polsce.** Wyd. UW. Warszawa 2010
28. Kottler J.: **Opór w psychoterapii.** Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne,

- Gdańsk 2004
29. Leonard K.E., Blane H.T.: **Picie i alkoholizm w świetle teorii psychologicznych.** PARPA, Warszawa 2003
 30. Lindenmeyer J.: **Ile możesz wypić.** Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2007
 31. Litwa A., Janowski R.: „**Pomaganie osobom uzależnionym z syndromem DDA**”, *Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia* nr 4/2008
 32. McWhirter J., McWhirter A., McWhirter E. **Zagrożona młodzież. Ujęcie kompleksowe dla pracowników poradni, nauczycieli, psychologów i pracowników socjalnych.** Parpamedia, Warszawa 2008
 33. Mellibruda J.: **Siedem ścieżek integracji psychoterapii. Ślady dziecięcych traum i toksycznych relacji jako wyzwanie.** Wydawnictwo Zielone Drzewo, IPZ PTP, Warszawa 2011
 34. Michalska K., Jaszczak-Kuźmińska D.: **ABC przeciwdziałania przemocy w rodzinie – diagnoza, interwencja, pomoc.** ETOH, Warszawa 2014
 35. Miturska E.: „**Podejście poznawczo-behawioralne w pracy nad głodem substancji psychoaktywnych.**” *Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia*, nr 2/2016
 36. Modrzyński R.: **Abstynencja czy ograniczanie picia?** Wydawnictwo Difin, Warszawa 2017
 37. Monti P., Abrams D., Hadden R., Cooney N.: **Trening konstruktywnych zachowań** IPZ, Warszawa 2007
 38. **Motywowanie do zmiany**, płyta CD, PARPA 2014
 39. O’Farrell T.J., Fals-Stewart W., **Behawioralna terapia par w leczeniu uzależnienia od alkoholu i narkotyków.** Parpamedia, Warszawa 2008
 40. Ogińska-Bulik N.: **Uzależnienie od czynności. Mit czy rzeczywistość?** Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010
 41. Okun B.: **Skuteczna pomoc psychologiczna**, IPZ, Warszawa 2002
 42. Prochaska J. O., Norcross J. C.: **Systemy psychoterapeutyczne. Analiza teoretyczna.** IPZ, Warszawa 2006
 43. **Psychiatria**, t.1 -3. (red.): A. Bilikieiwcz, S. Pużyński, J. Rybakowski, J. Wciórka, Wydawnictwo Medyczne Urban&Partner, Wrocław 2003
 44. **Rozwiązywanie Problemów Alkoholowych** www.parpa.pl – **Akty prawne**
 45. Scully J. H.: **Psychiatria**, Wydawnictwo Medyczne Urban & Partner, Wrocław 2003
 46. Sheridan Ch., Radmacher S.: **Psychologia zdrowia.** IPZ, Warszawa 1998
 47. Tatarsky A., **Redukcja szkód w psychoterapii. Nowe podejście w leczeniu uzależnień od narkotyków i alkoholu.** Krajowe Biuro do spraw Przeciwdziałania Narkomani, Warszawa 2007
 48. **Terapia Uzależnienia i Współuzależnienia**, pismo będące dwumiesięcznikiem, wydawane przez Fundację „Zdrowie-Trzeźwość”
 49. **Uszkodzenie płodu wywołane alkoholem.** PARPA, Warszawa 1998
 50. Vinogradov S., Yalom I.: **Psychoterapia grupowa.** IPZ, Warszawa 2007
 51. Wegscheider-Cruse S.: **Nowa szansa. Nadzieja dla rodziny alkoholowej.** IPZ, Warszawa 2000
 52. **Wieczne dziecko**, płyta CD PARPA 2007
 53. Yalom I., Leszcz M.: **Psychoterapia grupowa. Teoria i praktyka.** Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006